

Роль мистецької освіти у формуванні культурної ідентичності та соціальної інтеграції: досвід України та світу

Григор'єва Вікторія Вікторівна¹, Зякун Алла Іванівна²,
Гуцул Іван Андрійович³

Опубліковано	Секція	УДК
30.09.2024	Освіта/Педагогіка	378.14

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13940701>

Анотація. Робота присвячена дослідженню місця мистецької освіти у формуванні культурної ідентичності та соціальної інтеграції: в аспекті досвіду України та світу. Визначено, що художні дисципліни та образотворче мистецтво є елементами культури, традицій, соціального розвитку, історії. Їхнє становлення дозволяє особистості демонструвати власний творчий потенціал та отримувати професійне самовизначення у мистецькій сфері. Водночас художні дисципліни потребують трансформацій у методиці викладання, оскільки у сучасному світі будь-який напрям реалізовується за допомогою інноваційних прийомів подачі та сприйняття інформації. Відповідно, зростає потреба у впровадженні нових методів викладання. Зокрема, в українських спеціалізованих художніх школах та вищих навчальних закладах мистецького спрямування інноваційними методами викладання художніх дисциплін є інтеграція дисциплін маркетингу, менеджменту, інформаційних технологій у викладання образотворчого мистецтва; майстер-класи; глинотерапія; пленер; гурткова робота.

Ключові слова: заклади вищої освіти, здобувачі вищої освіти, навчальна компетентність, освіта, порівняльний аналіз відповідної діяльності в Україні та за кордоном, сталий розвиток освіти, формування культурної ідентичності здобувачів вищої освіти у педагогічних ЗВО в навчальній та позанавчальній діяльності.

The role of art education in the formation of cultural identity and social integration: the experience of Ukraine and the world

Annotation. The work is dedicated to the study of the place of art education in the formation of cultural identity and social integration: in the aspect of the experience of Ukraine and the world. It was determined that artistic disciplines and visual arts are elements of culture, traditions, social development, and history. Their formation allows the individual to demonstrate his own creative potential and gain professional self-determination in the artistic field. At the same time, artistic disciplines need transformations in teaching methods, since in the modern world any direction is realized with the help of innovative methods of presentation

¹кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики навчання мистецьких дисциплін, Бердянський державний педагогічний університет (тимчасово переміщений у м. Запоріжжя), ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5333-4480>

² кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії, Сумський державний університет, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8258-1678>

³доктор філософії, кандидат мистецтвознавства, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7945-3587>

and perception of information. Accordingly, there is a growing need to implement new teaching methods. In particular, in Ukrainian specialized art schools and higher educational institutions of the art direction, innovative methods of teaching art disciplines are the integration of the disciplines of marketing, management, and information technologies in the teaching of fine arts; master classes; clay therapy; plein air; group work.

Having considered the examples of such domestic educational institutions as Kharkiv Children's Art School named after I. Yu. Repin, Kyiv State Art School No. 7, "Kingdom family school", Chernihiv Collegium National University named after T. G. Shevchenko, Vasyl Stefanyk National University of the Carpathians, G. S. Skovoroda KhnPU, K. D. Ushinsky Southern Ukrainian National Pedagogical University, it can be argued that such teaching methods prevail, which are aimed at the assimilation of practical knowledge through group work in the open space. Elements of therapy and online environments are also used, in addition, a number of institutions use master classes and group work to interest pupils and students in acquiring knowledge of an artistic nature.

At the same time, foreign experience is valuable because such teaching practices are used, which are aimed at the application of new information technologies and student internships in companies. Changing the teaching format in this way will attract more students to study artistic disciplines and gain the necessary knowledge, which makes such a format valuable for Ukraine.

Keywords: institutions of higher education, students of higher education, educational competence, education, comparative analysis of relevant activities in Ukraine and abroad, sustainable development of education, formation of cultural identity of students of higher education in pedagogical higher education institutions in educational and extracurricular activities.

Вступ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Образотворче мистецтво та художні дисципліни є невід'ємними елементами культури, оскільки вони є відображенням традицій нації, її історії, менталітету. Мистецтво тривалий період впливало на становлення людини як особистості та формувало її світобачення, допомагало виховувати відданого громадянина, розвивало творчий потенціал людини. Тому продовження вивчення мистецтва у середній спеціалізованій школі та у вищій школі є відтворенням ланки неперервної мистецької освіти. Відповідно, учні та студенти отримують художню компетенцію, яка дозволяє розвиватися як фахівець та як творча особистість.

Водночас питання художньої освіти у формуванні культурної ідентичності та соціальної інтеграції є важливою проблемою сучасної освіти, так як з'являються нові підходи та прийоми до подачі інформації, що зумовлює актуальність дослідження методики викладання художніх дисциплін. Ключова увага тут приділена середнім спеціалізованим художнім школам та закладам вищої освіти, для яких «Мистецтво» є наскрізною лінією. Важливими для розгляду є також зарубіжні мистецькі школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми та на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питання художньої освіти у формуванні культурної ідентичності та соціальної інтеграції в аспекті досвіду України та світу розглядалося різними вітчизняними та зарубіжними дослідниками. Так, дослідниця О. Венгринюк у методичній розробці «Методичні рекомендації щодо вивчення дисциплін художньо-естетичного циклу» наголошує на тому, що художня компетенція учнів включає у себе розвинену культуру почуттів, широкий світогляд, емоційні-естетичний досвід, творчу активність, здатність творчо сприймати інформацію, вміння використовувати різноманітні художні техніки, здатність художньо

виражати власну ідентичність. До художньої компетентності вона відносить здатність застосовувати набуті навички у самостійній діяльності, вміння презентувати оточенню власний художній смак, вміння вірно інтерпретувати художні твори [1].

Вчена Л. Коновець звертає увагу на те, що викладання художніх дисциплін у спеціалізованих середніх та вищих закладах ускладнено ряд проблемних аспектів. У статті «Особливості професійної підготовки вчителів образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах» вона наголошує на тому, що якщо викладання художніх дисциплін мало раніше інформаційно-пізнавальний характер, то зараз це ввібрало у себе творчо-розвивальний характер. Тож різко викладання змінило формат із теоретичного та практичний зміст, що з одного боку є позитивним аспектом, а з іншого боку змусило зіткнутися педагогів із проблемами матеріально-технічного забезпечення навчальної бази. Іншою проблемою залишається панування застарілих підходів до подачі інформації, що закріплено у нормативно-регуляторних фактах, які стосуються навчального процесу. При цьому вимоги до творчого продукту, який створили учні та студенти зростають, хоча рівень підготовки фахівців мистецької ланки не покращується. До того ж викладання художніх дисциплін спрямоване на формування мистецьких знань, а педагогічній майстерності приділено досить мало уваги [2, с. 37].

Вчена Ю. Малежик у статті «Особливості навчання майбутніх вчителів образотворчого мистецтва прийомів стилізації на заняттях із формоутворення» наголошує на тому, що викладання художніх дисциплін має базуватися на використанні прийомів творчої стилізації. Сутність даного прийому полягає у створенні такого художнього образу, який має більшу виразність, порівняно із реальними об'єктами. При цьому творчий процес має базуватися на тому, що важливо створити те, чого немає у справжній природі, проте воно має базуватися на реальних предметах та речах. Зокрема, під час стилізації досягається простота форм, геометричність, ексцентричність, символічність. Найкращим способом подати стилізацію є власний приклад, який можна продемонструвати під час майстер-класу чи тренінгу [3, с. 57].

Метою даної статті є дослідити місце мистецької освіти у формуванні культурної ідентичності та соціальної інтеграції в аспекті досвіду України та світу. Згідно з метою статті було поставлено наступні її завдання:

- розглянути вітчизняний досвід мистецької освіти України;
- проаналізувати інновації викладання мистецьких дисциплін у різних країнах світу;
- визначити можливості використання зарубіжного досвіду викладання художніх дисциплін у спеціалізованих середніх та вищих навчальних закладах України.

Результати

Викладання художніх дисциплін вимагає не тільки збереження усталених традицій, до яких можна віднести теоретичне та практичне вивчення рисунка, скульптури, композиції, але і формування міжпредметної компетентності шляхом освоєння комп'ютерної графіки та комп'ютерного дизайну. Зокрема, сучасне викладання образотворчого мистецтва ґрунтується на формуванні інтегрованих знань із різних дисциплін, де фахівець із мистецького напрямку повинен володіти різними творчими прийомами та розуміти сучасні інформаційні технології. У цьому аспекті важливо розглянути стан середньої спеціалізованої художньої освіти, яка є базовою для отримання знань та навичок мистецького профілю.

Проаналізувавши особливості викладання художніх дисциплін в Україні та світі, було визначено, що найбільш продуктивними методиками є інтеграція дисциплін маркетингу, менеджменту, інформаційних технологій у викладання образотворчого мистецтва; майстер-класи; глиноterapia; пленер; гурткова робота. Це продемонстровано на Рис. 1. Сучасні методики викладання художніх дисциплін.

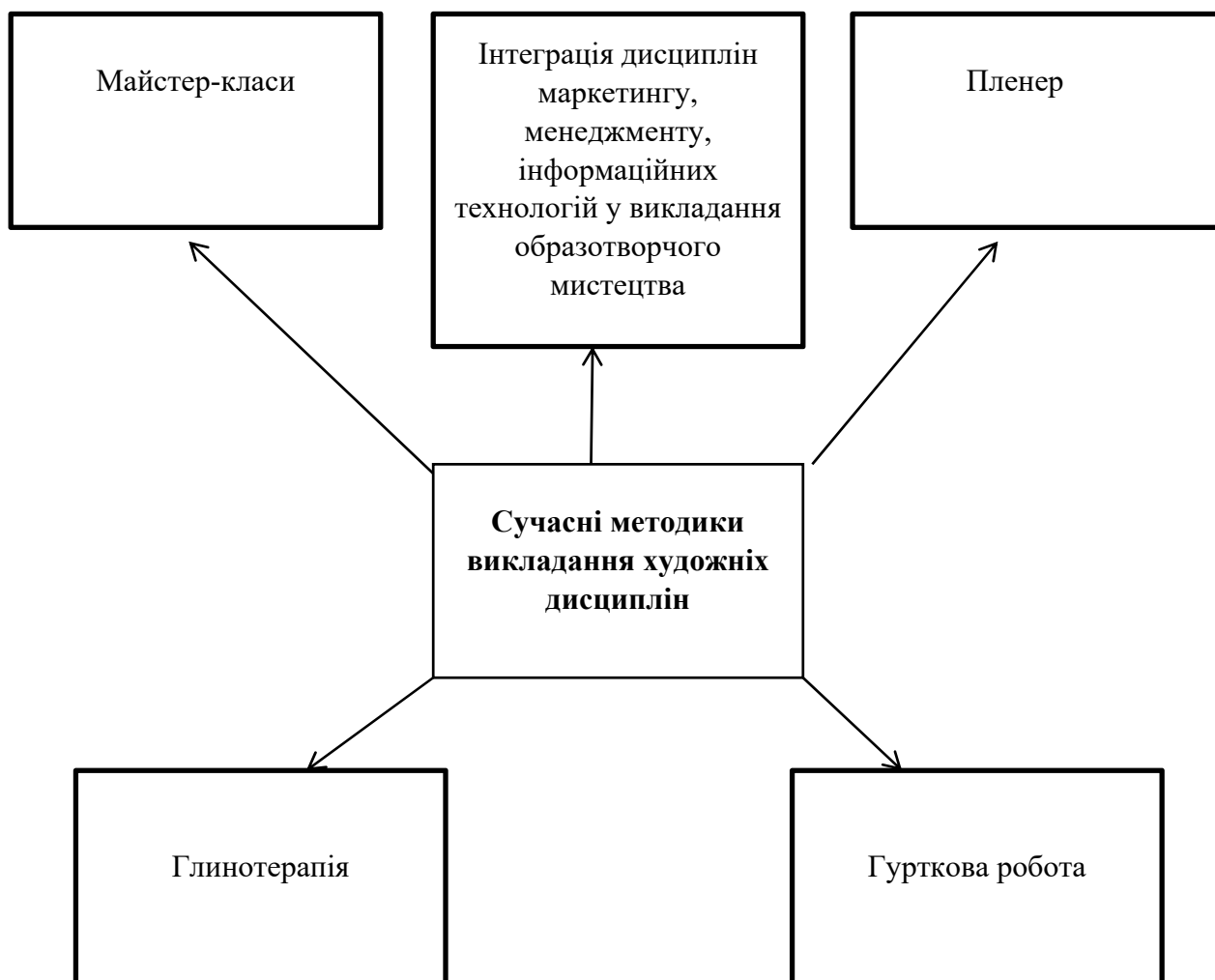

Рис. 1. Сучасні методики викладання художніх дисциплін

В Україні одним із найвідоміших закладів середньої спеціалізованої художньої освіти є Харківська дитяча художня школа імені І. Ю. Рєпіна. Навчальний заклад функціонує вже більш ніж 80 років, а своїм вихованцям він пропонує спеціалізуватися на напрямках станкового відділення та напрямках творчого розвитку. Особливостями закладу є те, що традиційні дисципліни такі як історія, живопис, композиція, поєднуються із сучасними інтегрованими предметами, зокрема, це комп'ютерна графіка, комп'ютерний дизайн, графіка. Заклад постійно наголошує на тому, що глобалізаційні процеси впливають на освітній процес та зумовлюють постійну трансформацію навчальної діяльності.

Так, Харківська дитяча художня школа імені І. Ю. Рєпіна активно впроваджує у викладання нестандартні підходи та рішення, які дозволяють сформувати в учнів мистецькі компетентності. До прикладу, під час викладання, педагоги роблять акцент на маркетингу та менеджменті, що формує уявлення про те, що лише таланту та здібностей замало, щоб бути затребуваним митцем. Особа, яка створює щось, повинна вміти правильно подавати свій продукт, просувати його, планувати свій час, створювати інформаційний супровід продукту, вірно формувати вартість, знати ринок та потреби споживачів. Нині це досить важливо, тому, що мистецтво перетворилося не тільки у сферу естетики та культури, а стало справжнім сегментом ринку, у якому фахівець має розуміти запити поціновувачів мистецтва. До того ж мистецтво складно оцінити, виходячи лише із вартості матеріалів та витраченого часу, адже спеціаліст має розуміти як правильно оцінювати свою працю. Тому знання маркетингу та менеджменту є

необхідними під час викладання художніх дисциплін. Вони подаються за допомогою перегляду тематичних відео та практичних занять, що дозволяє засвоїти учням міжпредметні навички щодо розрахунку вартості творчого продукту та його просування [4, с. 17].

Викладання образотворчого мистецтва у школі відбувається також за допомогою такого підходу як пленер. Сутність пленеру полягає у тому, що учні протягом місяця, перебуваючи на певній локації, навчаються малювати у різних жанрах. Необхідно зауважити, що пленер передбачає спільну творчу працю не лише учнів, але і педагогів, гостей з інших художніх шкіл, зацікавлених осіб з інших держав. Відбувається обмін досвідом, що дозволяє сформувати зв'язки на локальному та міжнародному рівнях. Така форма викладання, де одного педагога слухають та переймають його досвід, учасники процесу із різним рівнем знань та умінь, є важливою у контексті формування культурно-мистецьких навичок, оскільки під час малювання всі учасники комунікують між собою та розвиваються як особистості.

Особливістю пленеру є те, що захід відбувається серед природи. Це дозволяє місцевим жителям по-іншому побачити красу рідних місць, а гостям заходу дізнатися більше про природу Харківщини. Як наслідок, твори учасників часто присвячені темі природи, а також сучасному образу мальовничих країв. До того ж це позитивно впливає на культурне становлення особистості, тому, що вона починає творчо мислити та формує власне бачення співвідношення понять «краса», «краєвиди», «місто», «село». Крім того, культура тут набуває і такого значення, що всі учасники навчаються поважати один одного та об'єктивно оцінювати здібності своїх колег.

Пленер доповнюється також екскурсією містом, у якому він відбувається. Так, гості та учасники можуть ознайомитися з архітектурою міста, його відомими місцями, відвідати арт-об'єкти. Для учасників планера це новий досвід, що підкріплюється тим, що визначаються переможці даного заходу. Відповідно, саме такий спосіб викладання дозволяє отримати учням цінні знання та сформувати позитивні враження про сучасний мистецький процес [5].

Унікальний досвід викладання художніх дисциплін має також Київська державна художня школа № 7. Спеціалізований заклад знаходиться у місті Києва та пропонує учням навчання початкової мистецької освіти. Враховуючи сучасну безпекову ситуацію, навчальний заклад багато занять проводить у дистанційному форматі. Так, учні напряму «Образотворче мистецтво» вивчають курси «Ліплення» та «Скульптура». Це обумовлено тим, що онлайн-формат дозволяє долучити більше бажаючих до ознайомлення із даними дисциплінами, а також сприяє тому, що учні працюють у власних майстернях вдома, тому самостійно розпоряджаються матеріалом.

Крім того, ключовим аспектом викладання даних курсів є використання прийомів глинотерапії. Викладачі наголошують на тому, що робота із глиною має терапевтичний ефект, тож емоційний стан учнів покращується, що важливо, враховуючи психологічний стан багатьох учнів. На перших заняттях педагоги наголошують на тому, що учні мають спробувати працювати з глиною, зрозуміти особливості матеріалу, навчитися робити дрібні фігурки. При цьому основна увага приділяється тому, щоб учні змогли розслабитися та отримали позитивні емоції, накопичили сенсорний досвід, попрацювали з апатією та негативними емоціями, навчилися бути ініціативними та долати уявні страхи, сформували чітку життєву позицію. Тут важливо надати необхідну мотивацію, допомогти в усвідомленні того, що тільки власні переконання впливають на успішність. При цьому викладачі наголошують, що глиноterapia має займати не більше 45 хвилин, як тривалість 1 уроку, або ж основну частину уроку, щоб учні могли розібратися із власним внутрішнім світом.

Під час викладання перших уроків роботи з глиною, педагоги ставлять за мету сформувати в учнів навички створювати невеликі сюжети на задану тему. Так, учні

можуть навчитися робити невеликі фігурки чи елементи декору, головне, щоб вони навчилися робити щось самостійно. Також вони мають засвоїти навички розпису вже готових виробів. При цьому важливо, щоб під час роботи над виробом була перерва у 10-15 хвилин, що дозволяє зібратися із думками, перейти на інші сфери роботи, продумані подальші дії, по-іншому поглянути на вже виконану роботу.

На другому етапі учні не тільки презентують виготовлені роботи, але і пояснюють, чому виконали саме такий виріб, чим обумовлена його форма, яке смислове навантаження має його декор. Важливо, щоб учні могли поєднувати свої переживання та хвилювання із культурно-історичним підтекстом. Зокрема, могли пояснити використані ними символи, передати метафоричні уявлення про певні елементи, назвати власні асоціації. Також викладач може запропонувати змінити форму чи вигляд виробу, що обумовлено не лише естетичними, але і психологічними аспектами.

На останніх заняттях викладач спрямовує учнів на те, що вони можуть самі вирішувати, що робити із виробами. Зокрема, допрацювати їх, розбити, зламати, подарувати комусь. Це відображає психологічний стан учня та є відображенням його готовності до подальшої роботи.

Значимість глинотерапії полягає у тому, що учні навчаються доводити справу до кінця. Так, вони не просто демонструють виріб, а презентують готовий художній продукт, який має мистецьку цінність. На етапі роботи з ним, вони можуть зіткнутися із рядом проблем, проте важливо, щоб вони могли протистояти внутрішнім проблемам, а також змогли проявити свою цілеспрямованість та силу духу.

До інновацій, які запропонувала школа, можна віднести поєднання звичайного уроку із театралізованим дійством. Під час пояснення теми та практичної роботи над рисунком, викладачі пропонують учням долучитися до ознайомлення з історією певної теми. Сюди відноситься культура, традиції, вірування українського народу. Тому у будь-який момент уроку педагог може запропонувати рольові ігри чи виконати ритуал, що мають зв'язок із темою уроку. Це дозволяє зрозуміти сутність запропонованого уроку, його культурно-історичну основу, важливість розвитку традицій народу. До того ж така форма уроку стимулює учнів працювати більш продуктивно, а також зі зміною видів діяльності, вони більш ефективно розпоряджаються часом до завершення уроку.

Ще одним підходом до викладання художніх дисциплін є проведення занять у формі майстер-класів. Це дозволяє приділити мінімальний обсяг часу на теоретичну основу, а більшість часу виділити на практичне засвоєння. Під час майстер-класу педагог ознайомлює учнів із новими техніками роботи та на власному прикладі демонструє як можна створити новий творчий продукт. До того ж такий вид роботи дозволяє залучити всіх учнів до роботи, стимулює продуктивну роботу, мотивує до досягнення високих результатів. Водночас нерідко майстер-класи проводяться разом учням та запрошеним гостям. Це дозволяє здійснити обмін знаннями, побачити інший культурний світ, передати свої знання [6].

Викладання художніх дисциплін має свої інновації у приватній школі «Kingdom family school». Це спеціалізований навчальний заклад, де напрямам «Філологія», «ІТ», «Наука та природа», «Мистецтво» приділяють особливу увагу. Школа має студії, які проводять додаткове поглиблення навчання за більше ніж 20 дисциплінами. Водночас мистецтву приділено особливу увагу, що під час звичайних занять, що під час студійних уроків, оскільки у школі прийнято вважати, що творчий напрям є базовим під час формування загальних компетентностей.

У школі багато дисциплін викладаються повністю дистанційно. Це зручно, через те, що частина учнів перебуває за кордоном, до того ж така форма подачі інформації включає у себе відеоматеріали, які цікаві та легкі для сприйняття учнів. У тому числі під час вивчення мистецтва у дистанційному форматі учні навчаються працювати з епоксидною смолою. Під час викладання педагоги ознайомлюють учнів із тим, як

правильно зробити суміш, як підготувати поверхню, як дотримуватися заходів безпеки, як зберігати виготовлений виріб.

Вибір епоксидної смоли як матеріалу зумовлений тим, що це матеріал, який не потребує вагомих знань із художніх дисциплін та робота з епоксидною смолою не вимагає особливих творчих здібностей. Тому розгляд такої теми у межах образотворчого мистецтва є доцільним, оскільки учні навчаються ретельно обробляти поверхні, працювати із новими матеріалами, створювати нестандартні вироби. Також епоксидна смола активно використовується під час декорування, що підвищує цінність таких знань.

Водночас викладання потребує нових підходів. Тож тема «Епоксидна смола» подається й у вигляді майстер-класу. Таким чином учні навчаються змішувати смолу із затверджувачем, правильно визначати пропорції, видаляти бульбашки, вірно заливати. При цьому вибір декорується камінням чи бісером, відповідно, учні навчаються створювати повноцінний продукт. Крім того, педагоги навчають виготовленню виробів за допомогою використання техніки «Resin Art», яка дозволяє створити глянцеvu поверхню. Тож учні можуть вже під час майстер-класу створити картину з епоксидної смоли [7].

Питання особливостей викладання художніх дисциплін гостро постало у розрізі вищої освіти України. Безпосередньо це можна пояснити тим, що університети та академії забезпечують отримання спеціалізованої освіти вищого рівня, що дозволяє студенту бути кваліфікованим фахівцем у сфері мистецтва та активно здійснювати творчу діяльність. Зокрема, Національний університет «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка здійснює активну діяльність щодо формування нових тенденцій у викладанні художніх дисциплін, зокрема, під час вивчення студентами образотворчого мистецтва.

Університет під час викладання дисциплін образотворчого мистецтва акцентує увагу на гуртковій роботі. Це пояснюється тим, що студенти у цей вік проходять формування нових психічних процесів, а у майбутньому, працюючи педагогами, вони будуть вчити художніх дисциплін у різних класах, тому мають знаходити підходи до різновікових дітей. Студенти є категорією, що є максимально чутливою та формує власний світогляд, тому для них важливо створити таку життєву стратегію, при якій отримувати знання є чимось комфортним та зручним. Враховуючи це, велика увага приділена самостійній роботі. Самостійна робота студентів включає не лише ознайомлення із теоретичною інформацією, але і створення творчих продуктів, які тісно пов'язані із культурою та традицією нашої країни. До того ж вони отримують творчі завдання, які дозволяють інтегрувати їх у сферу майбутньої професійної діяльності, що дозволяє бути їм затребуваними фахівцями.

Варто відзначити, що багато занять проводяться у формі гурткової роботи. Такий формат дозволяє врахувати естетичні та художні смаки студентів, розвивати їхні творчі здібності, формувати у них ґрунтовні теоретичні знання, сприяти розумінню створення кожного творчого продукту. Робота у формі гуртка дозволяє накопичувати знання більш комплексно та переймати саме практичні навички. Попри те, що заняття у гуртку визначаються навчальною програмою, проте робота не є чітко регламентованою. Тобто під час викладання певної дисципліни, педагог може замінити завдання чи попросити створити інший виріб, до того ж на заняттях може більше часу приділятися тому виду роботи, який є найбільш цікавим студентам, а іншим темам може прицілитися менше уваги.

Під час викладання художніх дисциплін, робота у гуртку будується таким чином, що звичайне заняття виглядає як позаурочне, через те, що викладач допомагає учням працювати над виробами, демонструє свій досвід, надає цінні рекомендації. Таким чином, формуються міцні відносини між студентами та педагогами, а якість роботи

студентів покращується. До того ж вони самі не сприймають заняття як вид роботи на оцінювання, а як можливість розвинути свої творчі навички [8, с. 38].

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника має у своєму складі кафедру «Кафедра методики викладання образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та дизайну». Під час викладання часто використовується плерерно-етнографічна практика. Сутність даного формату занять полягає у тому, що студенти протягом 1 місяця відвідують гірські райони області, парки, ліси, етнографічні музеї. Відповідно, вони не лише вивчають дисципліну «Рисунок» і навчаються малювати місцеві краєвиди, але і вивчають культуру, традиції, звичаї народу. Це дозволяє сформувати цілісне бачення атмосфери у регіоні та передати національний дух. Важливо, що при цьому всі студенти працюють разом, а викладач слугує більше як помічник, аніж як наставник [9].

В університеті ХНПУ імені Г. С. Сковороди студентам викладання художніх дисциплін пропонується за допомогою методів моделювання та анімації. Так, студенти створюючи свої роботи за допомогою віртуальних програм, можуть формувати також моделі виробів, щоб зрозуміти як вони виглядатимуть надалі. Викладачі акцентують увагу на мультиплікаційних рухах, анімації, засобах комп'ютерних технологій у створенні цілісного зображення. Викладання образотворчого мистецтва відбувається шляхом розгляду програм для моделювання та анімацій. Це корисно під час вивчення портретного рисунка, оскільки сучасні програми дозволяють створити зовнішній вигляд персонажів наближеним до справжніх людей. Відповідно, використання таких підходів дозволяє сформувати у студентів навички, які допоможуть їм активно втілюватися у різних творчих проєктах.

Застосування моделювання та анімації під час викладання дозволяє краще зрозуміти кольорову схему, поєднання кольорів, співвідношення теплих та холодних тонів. На прикладі відеоматеріалів пояснюється, як різні кольори впливають на сприйняття того чи іншого творчого продукту. Крім того, розглядається те як рух того чи іншого персонажа може бути відтворений на картині та як це можна передати публіці таким чином, щоб вона зрозуміла, що хоче продемонструвати митець.

Під час викладання також використовується прийом «Концепт-арту». Його сутність полягає у тому, що педагог допомагає підібрати вдалу концепцію майбутнього образотворчого витвору, а вже саме естетичне та змістове наповнення не є таким важливим. Відповідно, студенти навчаються правильно подавати свою ідею та розробляти стратегію побудови майбутнього твору.

Крім того, викладачі подають матеріал із використанням елементів цифрового живопису. Сутність цифрового живопису полягає у тому, що за допомогою відповідного програмного забезпечення імітується на комп'ютері чи на планшеті малювання рисунка, що виконаний фарбами, олією, аквареллю. Це дозволяє студентам не створювати складні комп'ютерні моделі, а за допомогою стилуса чи рухаючи курсором мишки створювати малюнки. Таким чином подаючи матеріал, викладачі зацікавлюють студентів, оскільки вони бачать як рисунок виглядає у віртуальному просторі, тож розуміють чи будуть створювати його, чи ні, як він виглядатиме, які форми та розміри мають бути дотриманими, як відбуватиметься поєднання кольорів. Оскільки викладачі презентують створення рисунка у комп'ютерній програмі поетапно, то студенти можуть засвоювати матеріал комплексно, продовжувати вивчати тему на наступному занятті, повернутися до певного елемента потім чи навпаки пришвидшитися. До того ж функція «Редагування» дозволяє оперативно вносити зміни, що неможливо під час звичайного малювання. Тому подання матеріалу таким чином дозволяє здійснювати продуктивну роботу [10].

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського має у своєму складі «Художньо-графічний факультет». Випускники

факультету можуть працювати у сфері дизайну, декоративного, образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва, графіки, педагогіки, професійної освіти. Крім стандартних форм роботи, до яких можна віднести лекції, семінари, практичні заняття, студентам також пропонується засвоювати матеріал і у формі практикумів. Викладачі пропонують студентам на вибір спеціальні курси, наприклад, це «Акварель», «Акриловий живопис», «Іконопис», «Монументальне мистецтво». Практикуми відбуваються на відкритому повітрі, оскільки територія факультету включає до себе дворянську садибу, де розміщено сам факультет, та великий внутрішній дворик, де відбувається відпрацювання практичних знань на відкритому середовищі.

Інноваційною частиною викладання є проведення онлайн-практикумів, які реалізуються за допомогою комп'ютерних технологій. Під час них викладачі пропонують студентам переглянути відео-огляди на яких продемонстровано основні технології роботи з обраними матеріалами. Водночас перевагою онлайн-курсу є можливість переглядати збережене відео кілька разів, що дозволяє студентам у зручний час працювати над виробом, а викладачеві дозволяє знаходити нові можливості доповнювати матеріал. При цьому використовуються різноманітні техніки та сюжети. До того ж робота у віртуальному режимі дозволяє удосконалити володіння кольором та співвідношенням тонів, оскільки відео дозволяє побачити дрібні деталі [11].

Тобто можна відзначити, що українські спеціалізовані середні школи та вищі навчальні заклади художнього спрямування постійно впроваджують інновації для покращення методики викладання художніх дисциплін. Безпосередньо це обумовлено тим, що мистецтво постійно розвивається, тому щоб бути конкурентоспроможним, фахівець із художньої сфери повинен вміти працювати зі спеціальними програмами та розуміти те, як планувати свою діяльність та те, як просувати власний продукт. Тому викладання художніх дисциплін пов'язане з іншими дисциплінами та включає новітні прийоми та техніки, які дозволяють мотивувати учнів та студентів до більшого включення у навчальний процес.

Водночас викладання включає у себе подачу матеріалу таким чином, щоб учні та студенти відчували зв'язок своєї діяльності із культурою та соціальною складовою. Багато занять проводяться на відкритому просторі чи в етнографічних зонах, за допомогою інформаційних технологій, із включенням інших учасників освітнього процесу. Це дозволяє учасникам освітнього процесу відчувати значущість єдності та зрозуміти зв'язок творчості та культури.

При цьому для нашої держави важливим є розгляд також зарубіжного досвіду. На думку американських вчених, спроба активізувати освіту лише в напрямку науки без паралельного розвитку художніх дисциплін може призвести до того, що молоде покоління втратить творчі навички. Наприклад, у штаті Массачусетс було прийнято законодавство, яке зобов'язує класифікувати школи не лише за рівнем успішності здобувачів вищої освіти на стандартних тестах, але й за ступенем, в якому навчальна програма кожної школи сприяє розвитку творчі здібності майбутніх учителів художньої творчості (тобто так званий «індекс творчості»). Тому під час вивчення художніх дисциплін у школах та вищих навчальних закладах обов'язково здійснюється викладання векторної графіки.

У векторній графіці можна створювати візерунки для виробів у будь-якому масштабі, вносити корективи в основні конструкції відповідно до характеристик об'єкта, розробляти похідні візерунки та функціонально-декоративні деталі. Конструктивне моделювання є незамінним у процесі створення однотипних елементів, оскільки використання загальних основ є типовим не лише для масового ринку, а й для відомих дизайнерських брендів. Використання програм векторної графіки (програми САПР) зумовлене не стільки автоматизацією процесу проектування та моделювання, скільки необхідністю: закріпити навички проектування;

розвивати просторову уяву; розвивати навички роботи з графічним редактором; вдосконалити навички інтегрованого проектування об'єктів на основі міждисциплінарних відносин. Практичні завдання та вправи, включаючи розробку технічного креслення на основі фотомоделі від дизайнера, що виконуються в процесі вивчення програми, сприяють підвищенню ефективності навчання, збагаченню змісту дисциплін та формуванню художньої культури [12, с. 39].

Напроти вагу принципам вищої освіти у США, вища освіта в Австрії у період до пандемії SARS19 CoV-2 відрізняється досить суттєво, оскільки, в цій країні відсутні конспекти, щоденні лекції, семінари та контрольні роботи. Більшу частину матеріалу здобувачі вищої освіти вивчають самостійно, а заняття в аудиторіях займає лише 2-3 дні на тиждень. Вивчення конкретних спеціальностей поєднують зі стажуванням у відповідних компаніях, а один із семестрів обов'язково відводиться на закордонну практику в рамках програми міжнародних стажувань для здобувачів вищої освіти. Це означає, що окрім Австрії, можна побачити життя в іншій країні й отримати більше досвіду, ознайомитись не лиш з технічною чи природничою складовими життя, а й з духовними та моральними цінностями країни, де проходить практика, що гарно «вписується» в ідеологію STEAM-освіти.

Викладання художніх дисциплін в інших країнах пов'язано з інформаційними технологіями. Для лекцій кафедри створюють мультимедійні аудиторії за допомогою мультимедійного проектора та мультимедійної дошки для показу презентацій, що допомагає здобувачам вищої освіти краще сприймати навчальний матеріал, оскільки забезпечує наочність того, що сприяє інтегрованому сприйняттю та кращому запам'ятовуванню матеріалу, що полегшує показ фотографій, графіків, таблиць тощо.

Враховавши зарубіжний досвід для України, можна засвідчити, що важливо активно долучати інформаційні технології для презентації теоретичного матеріалу студентам та учням під час вивчення дисциплін художнього напрямку. Для студентів доцільно замінювати заняття стажуванням у відповідних компаніях, де вони могли б реалізувати свій творчий потенціал. Це повинно позитивно вплинути на професійне зростання студентів та їх розвиток як майбутніх митців.

Висновки

У процесі дослідження було з'ясовано, що місце мистецької освіти у формуванні культурної ідентичності та соціальної інтеграції в аспекті досвіду України та світу полягає безпосередньо у тому, що важливо доповнювати традиційні методики викладання художніх дисциплін інноваційними підходами. Зокрема, розглянувши вітчизняний досвід мистецької освіти України, можна стверджувати, що спеціалізовані середні художні школи та вищі навчальні заклади активно використовують такі підходи як інтеграція дисциплін маркетингу, менеджменту, інформаційних технологій у викладання образотворчого мистецтва; майстер-класи; глинотерапія; пленер; гурткова робота. Їхнє застосування дозволяє подавати матеріал цікаво та зручно, а також поглиблює взаємодію учасників освітнього процесу між собою та посилює культурні зв'язки.

Проаналізувавши інновації викладання мистецьких дисциплін у різних країнах світу можна стверджувати, що зарубіжні педагоги художніх дисциплін акцентують увагу на інформаційних технологіях та на стажуванні студентів у компаніях. Тобто знання майбутніх митців посилюються шляхом отримання практичних навичок, а також за допомогою візуалізації творчого доробку.

Визначено можливості використання зарубіжного досвіду викладання художніх дисциплін у спеціалізованих середніх та вищих навчальних закладах України. Зарубіжний досвід полягає у широкому використанні інструментів візуалізації творчого продукту за допомогою комп'ютерних технологій. Також доцільно впровадити програму

стажування, яка дозволила б отримувати необхідні знання у компаніях, які забезпечують художньо-мистецьку реалізацію студентів.

Список використаних джерел

1. Венгринюк О. Методичні рекомендації щодо вивчення дисциплін художньо-естетичного циклу. URL: https://artblogzosh5.blogspot.com/p/blog-page_25.html
2. Коновець Л. Особливості професійної підготовки вчителів образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах. ВІСНИК Львівської національної академії мистецтв. 2020. Вип. 22. С. 36-46. URL: https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/22/02.pdf
3. Малежик Ю. Особливості навчання майбутніх вчителів образотворчого мистецтва прийомів стилізації на заняттях із формоутворення. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2015. Вип. 12. С. 56-63. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2015/12_2/8.pdf
4. Шевцова О. Харківська дитяча художня школа ім. І. Ю. Рєпіна. Харків: Україна, 2014. 312 с. URL: <http://repinka.com/images/stories/2015/catalog/catalog-70let-school.pdf>
5. Навчальний процес в ДХШ ім. І.Ю.Рєпіна. URL: https://www.repinka.com/index.php?option=com_content&view=article&id=87&Itemid=4
6. КДХШ 7. URL: <https://www.facebook.com/p/%D0%9A%D0%94%D0%A5%D0%A8-7-100044654606340/>
7. Kingdom Family. URL: <https://kingdom-school.com.ua/about>
8. Силко Р. Методика викладання художньої культури: Методичні рекомендації до практичних занять для студентів спеціальності 014 Середня освіта (музичне мистецтво). Чернігів: НУЧК, 2018. 45 с. URL: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/991/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%85%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D1%97%20%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8.pdf>
9. Пленерно-етнографічна практика студентів СО(ОМ)-22. URL: <https://kmvodpmd.pnu.edu.ua/2024/09/25/plenerno-etnohrafichna-praktyka-studentiv-soom-22>
10. ХНПУ імені Г. С. Сковороди. URL: http://smc.hnpu.edu.ua/files/Perel%D1%96k_discipl%D1%96n_v%D1%96lnogo_viboru/Perel%D1%96k_discipl%D1%96n_v%D1%96lnogo_viboru_pershogo_bakalavrskogo_r%D1%96vnya_2022_2025/Prezentac%D1%96%D1%97_cikl_profesiinoi_p%D1%96dgotovki/Animatsiia_ta_modeliuvannia_3D.pdf
11. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. URL: <https://pdpu.edu.ua/fakulteti/16-khudozhno-grafichnij-fakultet-institut-mistetstv>
12. Boychuk V. Preparation of future teachers of arts and art disciplines with the help of innovate technologies in education. Open educational e-environment of modern University. 2021. No 10. Pp. 34-42.